

to corrumpendam, veluti a pirata, eo animo quis redimit, ut domino eam restituat. Sed nec mercedula inventionis debetur inventori jure perfecto, nisi sit promissa *v. L. 15. de Præscr. Verb.*

CAPUT XVII.

De pactis speciatim beneficis.

CCCCLXI. Introduc̄ta rerum proprietate non eadem erant externæ hominum facultates, sed quidam certis rebus abundabant, quibus alii indigebant; quum autem homines mutuis viribus se se perficere tenerentur, inde orta est obligatio, ut res & operas sibi invicem communicarent.

CCCCLXII. Erat tamen imperfectum illud vinculum, nec quisquam ad suum alteri concedendum invitus cogi poterat, ne secus inutilis fieret introductio dominiorum; igitur quicumque voluit τὸ alienum in τὸ suum recipere, is quoque domini consensu adeoque pacto opus habuit, & hæc pacta, quatenus perfectam pariunt obligationem, contractus etiam appellantur.

CCCCLXIII. *Essentiale* contractus id dicitur, sine quo contractus non est, ita ut vel actus sit plane nullus, vel transeat in alium contractum. *Naturale* est, quod per se inest, & subauditur, sed expressa conventionione potest

abesse; *Accidentale*, quod neque subauditur, sed per pactum adjici potest.

CCCCLXIV. Si res vel operas unus alteri pacto promittit *gratis*, hoc est, absque quod aliquid velit ab eodem recipere, contractus est *gratuitus*, sive *beneficius*; si vero utraque pars ad aliquid præstandum adstringitur, contractus est *onerofus*, seu permutatorius. Translatio *res nostri* in accipientem *gratuito* & *ex liberalitate facta* est donatio generatim, omnis ergo contractus *beneficius unilateralis* est, & aliquam continet donationis speciem, contra contractus *onerofus* semper est *bilateralis* & donationis *expers*. v. L. 19. § 2. D. de Donat.

CCCCLXV. Quidquid donatur, vel est *res ipsa*, vel *rei usus*, vel *opera*. Jam si *RES* ipsa *gratis* confertur, *corporalis* vel *incorporalis*, adest *Donatio* stricte dicta. Si datur *rei usus* *gratis*, aut res est *fungibilis*, quæ constat numero, pondere, mensura, quæque vice rei alterius fungitur ejusdem generis, ut una substitui pro altera possit, ac tantundem sit idem, & nascitur *Mutuum*.

CCCCLXVI. Aut res traditur non *fungibilis*, quæ usu non consumitur, veluti equus, habitatio; & iterum vel 1.) ad definitum tempus & usum conceditur, & fit *commodatum*, vel 2.) ad libitum concedentis, & fit *Precarium*.

CCCCLXVII. Denique si *OPERA* tantum alteri *gratis* confertur, aut hæc opera consistit
in

in re aliena custodienda, & nascitur *Depositum*; aut in negotio alterius sibi commissio gratis gerendo, & dicitur *Mandatum*. Ab his autem contractibus pacta de donando, de mutuo dando, de commodando, de deponendo & mandato suscipiendo distingui debent.

CCCCLXVIII. Regulae donationis sunt: I. Donans alienat vel rem, vel jus, solus igitur dominus potest donare. II. Pacta semel inita servare oportet, igitur secuta donatione res donata tradi debet, nec competit jus revocandi. III. Sed liberalitas nondum acceptata non est donatio, ergo tunc revocatur sine laesione, tam *simplex*, quam *remuneratoria*. IV. Uti in pactis, ita in donatione non plus donatarius acquirit, quam donans se donare velle declaravit, igitur addi conditio potest, veluti si donans ante donatum moriatur, & haec est *donatio mortis causa*. V. Pactum donationis reciprocae tam donantem, quam donatum obstringit, quare ad contractus beneficos haec non pertinet.

CCCCLXIX. Quum *mutuum* sit contractus beneficus, quo res fungibilis datur ea lege, ut post certum tempus in eodem genere reddatur, mutuans rem in genere non alienat, sed ejus usum temporarium concedit, quem porro ante temporis lapsum repetere non potest.

CCCCLXX. Quia temen usus rei fungibilis in abusu consistit, mutuarius jus habet

plene disponendi de specie mutuo accepta, fit datæ speciei dominus, & illius fert periculum. Quare corpora mutuo data alienari constat, non autem quantitatem; est enim alienum, quod nos aliis debemus. * Ideo mutuatarius obligatur mutuuum creditori restituere in eadem quantitate & qualitate, scilicet ut non minus recipiat, quam dederat, & solo usu carere videatur.

CCCCLXXI. *Commodatum* dicitur contractus beneficus, quo res non fungibilis alteri gratis, & ea lege traditur, ut post certum usum & tempus eadem in specie restituatur. Igitur non potest commodatarius magis re uti, quam pacto concessum, secus faceret *furtum usus*, & finito usu tenetur rem in specie, hoc est numero eandem, reddere commodanti; hinc cavere omni diligentia ne res pereat, aut deterior fiat, impensas ad rei usum, v. c. ad alendum equum, necessarias ferre, & si sua culpa res destruat, vel diminuatur, præstare satisfactionem.

CCCCLXXII. Ast quæstionis est, an commodatarius teneatur, α) rem ante tempus restituere, si ea indigeat commodans, aut β) aliam rem præstare, si casu perit res commodata, quæ apud dominum non fuisset peritura. Sunt, qui tacitam urgent conventionem id præstandi; ast stricto jure utrumque negari potest, quia certus rei usus jam ad commo-
da-

* L. 213. D. de V. S.

datarium pertinet, nec amplius ei adimi potest invito, & quia naturale est, ut res pereat suo domino: quæ jura permanent, donec contrahentes contrarium sufficienter declaraverint; quamvis ratio æquitatis aliud sæpe postulet.

CCCCLXXIII. Si quid promittitur pro usu rei, cessat commodati substantia, & pactum transit in contractum onerosum; aliud foret, si daretur *Honorarium* remunerandi causa, quod antea promissum non est. In *precario* res ad lubitum revocari potest; ergo nulla obligatio adest respectu concedentis, sed obligatur accipiens, rem reddere domino, quandocunque is voluerit.

CCCCLXXIV. *Depositum* definitur: contractus, quo res alicui custodienda traditur, ut quandocunque placuerit, deponenti restituatur. Itaque incumbit depositario diligens rei custodia tempore convento, abstinencia ab omni rei usu, restitutio depositi etiam ante tempus pacto definitum & damni culpa dati refarcitio. Ast culpa non esset, in pari causa res suas præferre, domino potius rem restituere, quam deponenti, & illam furioso penitus abnegare.

CCCCLXXV. Contra deponens omnes impensas ad custodiam rei depositæ factas refundere debet. Ceterum si rei depositæ usus conceditur depositario, vel ei pro custodia quid promittitur, priore casu pactum transit

in

in mutuuum aut commodatum, posteriore casu vero in contractum permutatorium.

CCCCLXXVI. Quia pactum, quo quis negotium alterius sibi ab eodem commissum gratis gerendum suscipit, est *mandatum*, facile patent hæc enuntiata: I. mandans causa moralis est actionum mandatarii, juxta illud: *quod quis per alium facit, per se fecisse videtur*. II. Mandatarius, seu procurator qua talis omnia nomine mandantis agit, eum *repræsentat*, porro jura & obligationes eidem acquirit. III. Tenetur procurator negotium sibi commissum omni diligentia peragere, damnum vero sua culpa illatum reparare.

CCCCLXXVII. Ita est IV. officium perfectum mandantis negotium intra fines mandati ratihabere, procuratorem indemnem servare, si quid de suo erogavit in negotio administrando; non vero si casu fortuito aliquam passus sit jacturam, de qua non fuit cogitatum; ad id enim reparandum non tenetur mandans, nisi pro re nata ex obligatione imperfecta. *v. L. 26. §. 6. D. mand.*

CCCCLXXVIII. V. Qui negotium sibi non commissum ultro & gratis suscipit, mandatarius non est, sed *negotiorum gestor*, *procurator voluntarius*; obligatur tamen quasi ex mandato, eique imputantur omnia, quæ ex administratione rerum alienarum consequuntur. Igitur ejus est rem gerere summa diligentia,
ra-

rationes reddere, & damnum dolo, vel culpa datum emendare.

CAPUT XVIII.

De contractibus permutatoriis generatim, & de rerum pretio.

CCCCLXXIX. Qui res vel operas in alterum gratis conferre non vult, id semper intendit, ut ab altero quoque res vel operas recipiat, sive ut is etiam aliquid det, vel faciat. Nullus ergo est contractus onerosus, qui non ad quatuor illos articulos revocari possit: I. Do, ut des. II. Do, ut facias. III. Facio, ut des. IV. Facio, ut facias.

CCCCLXXX. Quoniam in contractibus onerosis simpliciter talibus omnis donatio exultat, neuter contrahentium vult aliquid gratis concedere, sed uterque illud sibi propositum habet, ut tantum ab altero recipiat, quantum in ipsum transfert, hinc ut usus virium alterius, usui virium suarum æquipolleat, adeoque ut sint æqualia ratione utilitatis ea, quæ invicem præstantur.

CCCCLXXXI. Quare necesse fuit, res corporales, incorporales & operas, utpote objecta reciproce communicanda inter se comparare, id est, earum identitatem, & diversitatem sibi repræsentare, tum *Quantum utilitatis* eisdem tribuere, & ita mutuam earum æqualitatem definire.

CCCCLXXXII.